

„Creația literar-artistică
din patria noastră
trebuie să fie originală,
patriotică și umanistă”.

NICOLAE CEAUȘESCU

Din Expunerea la
Plenara lărgită a
Comitetului Central al
Partidului Comunist Român
1 iunie 1982

Cum învățăm..

Viața partidului și a țării întregi, inimile și cugetele noastre, ale tuturor celor ce trăim și trudim în România și pentru România, sînt dominate de un eveniment de o însemnătate extraordinară la începutul lui iunie, a avut loc plenara lărgită a Comitetului Central al partidului, în cadrul căreia secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a rostit o amplă, istorică Expunere privind stadiul și perspectivele edificării socialiste, problemele teoretice, ideologice, activitatea politică și cultural-educativă a partidului și a poporului. Expunerea confirmă încă o dată, cu strălucire, că, în persoana tovarășului Nicolae Ceaușescu, partidul și poporul nostru au un conducător care întruchipează desăvîrșit virtuțile de gîndire, simțire și acțiune patriotică, revoluționară și umanistă, proprii poporului român, un conducător care este cu adevărat „suflet din sufletul neamului”, situîndu-se cu o fermitate de neclintit în avangarda progresului social, cu o luciditate și o clarviziune nicidecum dezmințite, cu adevărat cel mai de seamă gînditor politic al acestui popor.

Aceasta este o împrejurare cu atît mai fericită, cu cît, în lume, bîntuie vîntul tot mai aspru al reacțiunii, chiar al instigărilor retrograde, contrarevoluționare, antisocialiste, după cum se fac simțite și tendințe de conservatorism și de stagnare, în gîndirea și în practica socială. A avea, în aceste condiții, în fruntea partidului nostru comunist, un conducător al cărui spirit și a cărui acțiune sînt cu adevărat progresiste, novatoare, revoluționare, înseamnă — și trebuie s-o spunem, cu toată modestia românească binecunoscută — că însuși progresul, însăși revoluția au în partidul comunistilor români, în tovarășul Nicolae Ceaușescu, o șansă istorică.

Încă de cînd a prezentat, la Congresul al XI-lea, carta fundamentală a socialismului științific în România, Programul partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism, tovarășul Nicolae Ceaușescu a atras atenția că acest program, ca dealtfel oricare alt document al partidului, oricît de important, nu este, nu poate fi un moment de încheiere, de „definitivare” a dezvoltării teoriei revoluționare; dimpotrivă, socialismul științific, aplicarea creatoare și îmbogățirea acestuia potrivit condițiilor concrete, real-istorice, ale țării noastre, ca și acelora ale lumii contemporane, nu poate fi decît un proces continuu, însăși dinamica realității impunînd imperios confruntarea

continută dintre teorie și practică, renunțarea la acele teze, unele vechi de un secol, care se dovedesc depășite, necorespunzătoare noilor fenomene. afirmarea, cu responsabilitate și curaj, a unor noi judecări, a unor noi teze și ipoteze teoretice, cât mai apropiate posibil de real, de devenirea actuală a acestuia.

Totodată, opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu este o contribuție deosebită la mersul înainte, la cursul progresist al teoriei și al practicii revoluționare, tocmai pentru că dezvoltă și continuă izvoarele autentice ale marxismului creator, pentru că respinge hotărât orice alterări și deformări dogmatice sau oportuniste ale socialismului științific ; totodată, ea reprezintă o incununaie a gândirii revoluționare și științifice a celor mai de seamă bărbați de stat și cărturari români.

Nu litera unora sau altora dintre formulările teoretice ale întemeietorilor gândirii marxiste este de neclintit (și, în acest context, ne putem aminti de o frază celebră a lui Marx : „ceea ce știu despre mine este că eu nu sint marxist“, frază care nu e o simplă butadă, ci e îndreptată împotriva epigonilor săi, care nu-i înțelegeau spiritul, căci încă de atunci apăruse tendința de „osificare“, de dogmatizare a socialismului științific), ci de neclintit este metoda marxismului, care „nu este o dogmă, ci o călăuză în acțiune“, deci spiritul dialecticii, potrivit căruia lupta și unitatea contrariilor sînt „motorul“, real, nicidecum istovit, al evoluției sociale.

Aceste prime caracteristici ale Expunerii, ca și, dealtfel, ale întregii opere teoretice a tovarășului Nicolae Ceaușescu, ridică, de la bun început, o problemă foarte importantă : cum studiem, cum înțelegem, cum ne însușim, cum aplicăm în practică ideile secretarului general al partidului nostru, idei care constituie un tot teoretic unitar și, totodată, extrem de complex în subtilitatea și finețea tuturor articulațiilor sale lăuntrice ?

Tovarășul Nicolae Ceaușescu are darul de a se adresa maselor, al căror exponent fidel și luminat este, cu o limpezime de cristal, ca nimeni altul, pentru că le cunoaște ca nimeni altul. Sînt elocvente, în acest sens, de pildă, cuvîntările rostite la marile adunări populare din cadrul numeroaselor vizite de lucru pe care le întreprinde în toate județele țării, datorită cărora aceste adunări devin manifestări deosebit de expresive ale unității de granit dintre popor și partid.

Transpunerea în practică a gândirii secretarului general al partidului trebuie însoțită, însă, cu studiul permanent, neobosit, al acesteia, ceea ce implică — și aceasta este valabil și pentru toți oamenii de artă și literatură, pentru toți oamenii de știință și cultură — un temeinic efort intelectual. Adevărată adeziune la ideile tovarășului Nicolae Ceaușescu constă în continua lor studiere, ca și în temeinica lor aplicare în practică, nealterată și nedeformată de nici o viziune îngustă, dogmatică, simplificatoare. Rapoartele și Expunerile la Congresele și Conferințele Naționale ale partidului, Programul partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism, Programul ideologic al partidului, Expuneri, cum au fost, de pildă, aceea de la primul Congres al educației politice și culturii socialiste sau aceea de la istorica ședință din 3 august 1978, a activului central de partid, consacrată analizei situației internaționale (și nu menționăm astfel, aici, decît cîteva dintre operele teoretice fundamentale ale conducătorului partidului nostru), alcătuiesc, cum am mai spus, un corpus teoretic unitar, perfect coerent, și tocmai de aceea, nici una nu poate fi înțeleasă cu adevărat fără studierea și înțelegerea celorlalte ; numai studierea lor continuă și în totalitate ne poate apropia de esența gândirii tovarășului Nicolae Ceaușescu, de dinamica acesteia, aflată în consonanță deplină cu dinamica realului. Este deosebit de semnificativ, în acest sens, faptul că plenarya Comitetului Central nu numai că a aprobat, în unanimitate, Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu drept un document programatic fundamental, dar a și hotărât ca Expunerea să fie supusă dezbaterii proximei Conferințe Naționale a partidului și, în acest context, să fie deci studiată de către toate organizațiile de partid, toate organizațiile obștești, toate organizațiile democrației socialiste, toți membrii partidului, toți cetățenii țării.

Ceea ce atrage de la început atenția este caracterul riguros științific al relațiilor dintre problemele tratate în Expunere. De pildă, pentru a susține adevărul științific în privința etnogenezei, continuității și unității teritoriale a poporului român, ca și pentru a întreprinde temeinic și rodnic opera, de însemnătate capitală, a educării patriotice a maselor, a tineretului, este necesar să afirmăm și să reafirmăm și să completăm, pe măsura noilor descoperiri științifice, toate argumentele privind unitatea și continuitatea devenirii istorice, unitatea de limbă, unitatea spirituală, culturală, care exprimă specificul poporului român, locul său propriu pe pămîntul Daciei milenare. Totodată, însă, marele, supremul argument pe care istoria, interpretarea istoriei în spiritul materialismului autentic ni-l oferă, este acela

că stăpîni acestui pămînt sint aceia care, de-a lungul secolelor, de-a lungul a peste două milenii, au muncit aici, au dezvoltat forțele de producție, de la uneltce și de la activitatea economică ale antichității pînă la modernă industrie socialistă, au practicat agricultura, păstoritul, mineritul, comerțul, au răspuns exigențelor primei revoluții industriale, ca și aceora, contemporane, ale revoluției industriale, agrare și culturale socialiste; alături de poporul român, au muncit și muncesc aici și naționalitățile conlocuitoare, alcătuiind astfel, împreună, marea familie unită a României socialiste.

Prin definiție, dealtfel, dreptul la proprietate este „discriminatoriu“, restrîngător; corespunzînd valorii muncii investite în respectiva posesiune. Proprietatea națională și moștenită a oricărui popor este numai a lui și nu poate fi revendicată de alte popoare, de alte state, decît în „temeiul“ neadevărului, nedreptății, al imoralității în politică, în relațiile internaționale; proprietatea socialistă, proprietatea obștească provenită din muncă nu poate fi decît a celor ce muncesc, a celor ce au produs și produc această proprietate, deci a tuturor cetățenilor țării (evident, a aceluia care nu sînt paraziți sau hoți), a familiilor lor, a copiilor lor, a urmașilor urmașilor lor, iar această proprietate va rămîne a acestora, în măsura în care și ei, la rîndul lor, vor munci cu și mai multă sîrguință, cu mai multă pricepere decît predecesorii lor, o vor dezvolta, o vor îmbogăți continuu. Dar, și în măsura în care vom ști și în care vor ști să o apere. De aici, relația cu problematica educării prin muncă și pentru muncă, cu aceea a educării patriotice prin muncă, deoarece doar munca este temelia adevăratului patriotism, apare mai mult decît evidentă.

În aspirația fundamentală a literaturii și artelor, care nu poartă alt nume decît pe acela de realism, scriitorii și artiștii primesc un imens ajutor prin opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu.

În acest context, de pildă, teza absolut novatoare și absolut conformă cu realitatea, aceea că proprietatea socialistă nu poate fi și nu e a statului, ci a celor ce muncesc, a celor ce o produc, a întregului popor, are o uriașă importanță și pentru literatură.

Adevărul este că, la noi, muncitorul este producător, beneficiar și proprietar, coproprietar socialist. Numai că, în sistemul juridic și economic al „proprietății socialiste de stat“, muncitorul primește semnale materiale, receptionabile prin simțuri, de o anumită periodicitate și intensitate, care îl conving, indubitabil, că el e producător, că e beneficiar al muncii sale și proprietar al bunurilor sale personale, dar nu primește suficiente semnale, de același tip, care să-l convingă, la fel de indubitabil, că e coproprietar al proprietății socialiste. Această nu e numai o problemă de semiotică a economiei politice, ci de structură a întregului sistem economic socialist. Partidul, la inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, a dezvoltat ample formele organizatorice ale democrației muncitorești, ale dreptului la decizie al muncitorilor, ale participării muncitorilor la conducere, la toate nivelurile. Expunerea din 1 iunie conține o dezvoltare epocală a teoriei marxiste a proprietății sociale, respingînd, implicit, orice tentativă a ideologiei străine, dușmănoase, de a prezenta proprietatea socialistă drept o „variantă“ a „capitalismului monopolist de stat“, il așază, nemijlocit, pe muncitor în propria lui condiție fundamentală, aceea de coproprietar al proprietății obștești, al avuției naționale, extinde calitatea de coproprietar a muncitorului de la dreptul de decizie la dreptul de posesiune nemijlocită. Acest mod de abordare a problemei proprietății sociale va intensifica consecințele pozitive ale mecanismelor autoconducerii, autogestiei, va consolida raporturile pozitive dintre centralism și democrație, dintre planificare și legea valorii, dintre plan și piață, va duce la noi clarificări în problematica schimbului de activități, va avea, de asemenea, consecințe extrem de pozitive în psihologia muncii.

Soluționarea principală, de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, a complexelor probleme ale proprietății sociale se află în strînsă relație cu problemele și soluțiile raporturilor dintre partid și stat. Aceasta nu presupune minimalizarea rolului statului, ci, dimpotrivă, consolidarea atribuțiilor specifice statului, ca instrument de control și gospodărire exigentă și eficientă a macrocosmosului economiei naționale. Totodată, însă, aceasta presupune creșterea continuă a rolului puternicului și glorioșului nostru partid, care, în viziunea conducătorului lui, ca și în practica de zi cu zi, își exercită acest rol de conducător politic nu din afara, ci dinăuntru societății, nu numai în numele, ci împreună cu clasa muncitoare, clasa conducătoare a societății românești, cu toți cei ce muncesc, proprietarii de fapt și de drept ai întregii avuții naționale, îndeplinindu-și astfel misiunea istorică. Odată cu precizarea, în acești termeni, a rolului de conducător politic al întregii națiuni, pe care partidul îl îndeplinește cu cinste, în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu apare în toată evidența, adevărul că istoria partidului și istoria națiunii fac un singur

tot, că nu există decît o singură istorie, aceea a poporului român, că istoria partidului este parte integrantă a istoriei poporului român, deoarece lupta sa eroică a corespuns și corespunde, în cel mai înalt grad, intereselor vitale ale națiunii; de un secol încoace, lupta partidului clasei muncitoare, a partidului socialist, și apoi a partidului comunist, face corp comun cu istoria României moderne și contemporane. Lupta partidului și lupta poporului sînt, în ultimul secol, îngemănate sub același drapel, drapelul suprem al patriei, al națiunii, Tricolorul. Și este absolut firesc ca partidul dreptății sociale și al libertății naționale, partidul muncitorilor care au aspirat să fie și au devenit proprietarii proprietății obștești, ai avuției naționale, să se fi intrupat din însuși solul național al poporului român, a cărui istorie „este istoria dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor sociale, istoria luptelor de clasă, a luptelor împotriva asupririi și dominației străine, pentru eliberarea națională și dezvoltare de sine stătătoare. Istoria înfruntării între vechi și nou”. Căci socialismul, spunea încă Dobrogeanu-Gherea, nu este „o plantă exotică, o plantă de import” în România. În legătură cu aceasta, concluziile pe care le formulează tovarășul Nicolae Ceaușescu, în spiritul Programului partidului, privind falsitatea „teoriei existenței, într-o anumită perioadă, a unui vid în spațiul carpatodunărean”, adevărul că „românii au ținut piept altor cuceritori”, „au realizat primul stat centralizat al românilor din Țara Românească, Moldova și Transilvania”, că „ei nu au venit din altă parte, nu au căzut din cer, ei au trăit și s-au născut aici, pe acest pămînt și l-au apărut cu singele lor”, aceste concluzii sînt de o importanță capitală nu numai pentru știința istoriei, ci reprezintă fundamentul întregii noastre activități ideologice, deci și al dezvoltării în continuare a literaturii și artelor, care trebuie să fie de inspirație patriotică, revoluționară, democratică, umanistă.

Ceea ce caracterizează, în esență, Expunerea, este deplina unitate dintre idei și fapte, dintre teorie și realitate. În acest sens, magistrala analiză a problematicii contradicțiilor în societatea socialistă are o imensă însemnătate și pentru literatură, pentru literatura română îndeosebi, a cărei vocație socială este probată de întreaga ei dezvoltare, și mai cu seamă pentru dramaturgie, pentru dramaturgia română, ai cărei „patroni” spirituali sînt marii scriitori realști Alecsandri și Caragiale; pentru dramaturgie, deoarece drama și conflictul dramatic sînt însăși natura acestei arte, mult timp înăbușită de teoria de import a așa-zisei „lupte dintre bine și mai bine”, deoarece cei ce se ocupă de teoria și practica dramaturgiei se preocupă, implicit, prin însăși definiția acestei preocupări, de practica și teoria contradicțiilor. Adică, de lupta dintre vechi și nou, care, și în socialism, este determinantă dezvoltării sociale, și care nu se rezumă la deosebiri de idei, de opinii — cu toate că și acestea au importanța lor, deoarece importante sînt și raporturile dintre diferite concepții asupra socialismului, asupra lumii contemporane — ci este o luptă reală, obiectivă, inclusiv o luptă cu adversarii reali ai socialismului. Modul în care tovarășul Nicolae Ceaușescu a abordat și a soluționat, în întreaga sa operă teoretică și în întreaga sa activitate revoluționară în fruntea partidului și a statului, problematica luptei dintre nou și vechi, în interiorul societății noastre socialiste, ca și în domeniul raporturilor dintre noi și lumea contemporană, este, fără nici o îndoială, expresia unei excepțional de profunde gândiri filosofice — și înțelegem aici, prin filosofie, tocmai esența gândirii de acest tip, și anume filosofia „praxis”-ului, nu numai interpretarea lumii, ci, în primul rînd, transformarea lumii.

Expunerea este străbătută de un înalt spirit al moralității în politică, fie că e vorba de istoria poporului român, fie că e vorba de modul în care însuși partidul trebuie să se înnoiască continuu, spre a-și îndeplini în continuare, cu cinste, misiunea istorică, fie că e vorba, concret, de calitățile morale ale comuniștilor, ale activiștilor de partid și de stat, care nu au și nu pot să aibă decît privilegiul de a servi poporul, acolo unde e mai greu, acolo unde e nevoie de mai mult devotament și de mai multă pricepere.

Adevărul, spiritul novator și înalta moralitate caracterizează și acele capitole ale Expunerii consacrate situației internaționale, relațiilor dintre națiuni, state și partide, în lumea contemporană. Expunerea dezvoltă aprecierile conducătorului nostru privind înrăutățirea situației internaționale, agravarea pericolului de război, ca urmare a intensificării politicii anacronice a blocurilor militare, a cursei fără precedent a înarmărilor, a intensificării luptei pentru reîmpărțirea și consolidarea zonelor de influență. Ceea ce nu îndeamnă, însă, la resemnare, la pasivitate, la fatalism, ci, dimpotrivă, la intensificarea luptei poporului nostru, a tuturor popoarelor, pentru reluarea cursului spre destindere, pentru încetarea cursei înarmărilor și reducerea armamentelor către cel mai scăzut nivel posibil, pentru pace. În Expunere se arată că echilibrul statornic al finele celui de-al doilea război mondial nu mai corespunde situației actuale, că în prezent se desfășoară lupta pentru crearea unui nou echilibru în lume, care să asigure drepturile egale ale tuturor națiunilor, indiferent de orînduire socială, de mărime, de putere econo-

mică și militară, să asigure o nouă ordine economică și politică internațională, corespunzătoare cursului firesc al emancipării sociale și naționale a tuturor popoarelor.

Magistrale sînt. în Expunere, analizele privind : caracterul unitar al economiei mondiale ; caracterul eronat al opiniilor potrivit cărora economiile socialiste și acelea capitaliste nu s-ar intercondiționa ; problematica „socialismului real“, în legătură cu care tovarășul Nicolae Ceaușescu afirmă din nou că nu există un unic model de socialism, că noi nu dorim, dealtfel, să impunem nimănui experiența socialismului românesc drept model, că drumul spre socialism al popoarelor, drum ireversibil, cunoaște și va cunoaște o multitudine de opțiuni socialiste, de diferite tipuri ; și în acest domeniu, examinarea raporturilor dintre particular și general, dintre legitățile generale și condițiile concrete, real istorice, dintre național și universal, ne apare de o excepțională profunzime, de o subtilitate dialectică unică.

Dacă apar, și au apărut, unele dificultăți în opera de edificare a noii orindui, în unele țări socialiste, acestea nu au drept cauză faptul că ar exista prea mult socialism. Dimpotrivă, erorile, abaterile de la socialism, încălcarea fie a legităților generale, fie a datelor realității concret-istorice, precum și presiunea activităților antisocialiste, regizate de reacțiunea externă, ca și efectele crizei economice mondiale, asemenea împrejurări explică faptul că socialismul încă nu-și impune pe deplin nobilele sale idealuri.

În acest context, de o importanță deosebită este faptul că expunerea continuă și ridică pe o treaptă superioară spiritul novator, revoluționar, al istoricului Congres al IX-lea, Congres care a descătușat energiile creatoare ale națiunii, a deschis o epocă nouă în edificarea României contemporane, epoca democrației socialiste, a afirmării plene a personalității umane, a afirmării fără preget a dreptului poporului nostru, ca și al tuturor popoarelor, la independență și suveranitate.

Este de prevăzut că această istorică Expunere, ca și, dealtfel, întreaga operă teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, va fi obiectul de studiu al multor oameni politici, filosofi, sociologi ; cu certitudine, va fi studiată temeinic de către toți membrii partidului nostru, de către toți muncitorii, țărani, intelectualii, indiferent de naționalitate, ca un îndreptar extrem de prețios în munca practică a fiecărui colectiv, a fiecărui om al muncii, pentru edificarea noii societăți în România, societatea adevărului, a dreptății sociale, a frăției și egalității, o societate a oamenilor pentru oameni, a libertății, independenței și suveranității patriei.

Studiul operei teoretice a tovarășului Nicolae Ceaușescu este o necesitate obiectivă, cu atât mai mult cu cît există, după cum s-a apreciat, o anumită rămânere în urmă a conștiinței sociale și individuale, în raport cu dezvoltarea bazei materiale a societății, a forțelor de producție, în raport cu transformările mereu mai accelerate, ce caracterizează societatea noastră socialistă, cît și ansamblul relațiilor internaționale. Or, fără înțelegerea exactă, cuprinzătoare a totalității acestor probleme, a naturii fiecăreia dintre ele, a relațiilor dintre ele, nu există nici posibilitatea formării unei perspective juste, corespunzătoare necesităților viitorului, care, după cum scria recent un cunoscut publicist, se apropie vertiginos de noi. Cu alte cuvinte, ocupîndu-se de trecutul omenirii, de istoria patriei, de stadiul actual al edificării socialismului în România, de problemele restructurării economiei, relațiilor sociale, de acelea ale activității ideologice, politice, cultural-educative, de problematica și perspectivele situației internaționale, Expunerea este, în fond, o cutezătoare privire, larg cuprinzătoare și departe văzătoare, spre viitor.

Așadar, cum învățăm...

Cum învățăm din propria noastră cunoaștere a realității, în lumina operei teoretice a tovarășului Nicolae Ceaușescu ; cum studiem (individual, dar și în formele de învățămînt ideologic, din toate uniunile de creație, din toate instituțiile de spectacole, de artă și cultură), cum înțelegem, cum ne însușim, cum aplicăm în practică gîndirea profund creatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu ? De răspunsul practic la aceste întrebări depinde, într-o mare măsură, modul în care noi, literații și artiștii, vom dovedi, prin fapte de literatură și artă, adînc convingătoare, că sîntem soldați credincioși ai partidului, ai patriei, deci ai adevărului, uniți cu întregul popor sub Tricolor.

